

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 1 juli 2008*

I mål C-49/07,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Dioikitiko Efeteio Athinon (Grekland) genom beslut av den 21 november 2006, som inkom till domstolen den 5 februari 2007, i målet

Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE)

mot

Elliniko Dimosio,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts och A. Tizzano samt domarna J.N. Cunha Rodrigues, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Malenovský, J. Klučka (referent), T. von Danwitz, A. Arabadjiev och C. Toader,

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

* Rättegångsspråk: grekiska.

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 82 EG och 86 EG.

- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) (Grekiska motorcykelförbundet, nedan kallat MOTOE) och Elliniko Dimosio (Grekiska staten) rörande ersättning för den ideella skada som MOTOE påstår sig ha lidit till följd av Grekiska statens underförstådda beslut att avslå MOTOE:s ansökan om tillstånd att anordna motorcykeltävlingar.

Tillämpliga bestämmelser

- 3 Artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik, i dess lydelse enligt lag nr 2696/1999 (FEK A' 57), har följande lydelse:

”1. Tävlingar med ... motorcyklar eller mopeder får inte anordnas på allmänna eller enskilda vägar eller platser utan förhandstillstånd.

2. Det tillstånd som avses i föregående punkt beviljas

...

- c) för samtliga tävlingar med ... motorcyklar eller mopeder, av ministern med ansvar för allmän ordning eller det organ som denne har delegerat denna uppgift till, förutsatt att den juridiska person som är officiell representant i Grekland för ... Internationella motorcykelförbundet (FIM) [(nedan kallat FIM)] har lämnat sitt godkännande.”

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 4 MOTOE är en ideell, privaträttslig förening som har till ändamål att anordna motorcykeltävlingar i Grekland. Ett flertal regionala motorcykelklubbar är medlemmar i MOTOE.
- 5 MOTOE ansökte den 13 februari 2000 hos behörig minister om tillstånd att anordna tävlingar, vilka ingick i föreningens grekiska cup. Programmet för tävlingarna var bilagt ansökan.
- 6 Programmet sändes i enlighet med artikel 49.2 i den grekiska lagen om vägtrafik över till Elliniki Leschi Aftokinitou kai Perigiseon (Grekiska automobilklubben, nedan kallad ELPA) för godkännande, i syfte att det begärda tillståndet skulle meddelas. ELPA är en juridisk person i form av en ideell förening, som företräder FIM i Grekland.

- 7 I en skrivelse av den 16 mars 2000 begärde ELPA att MOTOE skulle inkomma med föreskrifter för var och en av de planerade tävlingarna senast två månader före tävlingsdagen. Syftet med begäran var att ELPA skulle kunna kontrollera deltagarförteckningen, sträckan eller banan, de säkerhetsåtgärder som skulle vidtas samt att det, ur en allmän synvinkel, gick säkert till vid tävlingen. ELPA begärde även att de klubbar som anordnade tävlingarna skulle ge in en kopia av sina stadgar till Ethniki Epitropi Agonon Motosyketas (Nationella kommittén för motorcykeltävlingar, nedan kallad ETHEAM). ETHEAM har inrättats av ELPA och har ansvar för anordnandet och tillsynen av motorcykeltävlingar.
- 8 I ansökan nr 28/5.5.2000 till behörig minister upprepade MOTOE sin ansökan om tillstånd för sex stycken klubbar att anordna sex stycken tävlingar under perioden den 9 juli–26 november 2000. Tävlingsföreskrifterna för respektive tävling och kopior av de aktuella klubbarnas stadgar var bilagda ansökan. Ansökan sändes även över till ELPA för att denna skulle godkänna genomförandet av tävlingarna.
- 9 ELPA och ETHEAM tillställde MOTOE en handling i vilken det erinrades om vissa regler för anordnandet av motorcykeltävlingar i Grekland. I handlingen preciserades bland annat att det är ETHEAM som, med bemyndigande av ELPA (som enligt lag är den enda företrädaren för FIM i Grekland), tillkännager mästerskap, cuper och priser för motorcykeltävlingar. Om en aktör eller klubb, som uppfyller villkoren för att anordna och genomföra tävlingar, vill tillkännage en cup eller ett särskilt pris, ska tillkännagivandet i fråga läggas fram för ETHEAM. ETHEAM gör en bedömning av tillkännagivandet och fattar därefter ett beslut i vilket även villkoren för att genomföra tävlingen fastställs, i enlighet med nationella och internationella föreskrifter. För att ETHEAM ska godkänna anordnandet av en tävling, inbegripet tävlingar som äger rum inom ramen för en cup eller ett pris, ska varje arrangör med ansvar för en tävling uppfylla de krav som ställs i den nationella lagen om motorcykeltävlingar och i ETHEAM:s cirkulär. Om en arrangör ansöker om att ytterligare tävlingar ska tillkännages får inte datumen för dessa tävlingar inverka på redan planerade tävlingar, vilket ligger såväl i tävlingsdeltagarnas som i arrangörernas intresse. Av detta skäl måste programmen för de tävlingar som skulle anordnas under år 2001 ha getts in till ELPA och ETHEAM senast den 15 september 2000.

- 10 MOTOE begärde upplysningar hos den behöriga ministern om de åtgärder som hade vidtagits i anledning av dess ansökningar om tillstånd. Ministern förklarade som svar härpå, i augusti månad 2000, att denne inte hade fått någon handling från ELPA som innehöll ett godkännande enligt artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik.
- 11 MOTOE invände att detta underförstådda beslut om avslag var rättsstridigt och väckte talan vid Dioikitiko Protodikeio Athinon (förvaltningsdomstol i första instans i Aten). MOTOE yrkade skadestånd med 5 000 000 GRD för den ideella skada som förbundet påstod sig ha lidit på grund av att det hade varit omöjligt att anordna de aktuella tävlingarna.
- 12 MOTOE gjorde gällande att artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik står i strid dels med den konstitutionella principen om myndigheternas opartiskhet, dels med artiklarna 82 EG och 86.1 EG, eftersom den aktuella nationella bestämmelsen gör det möjligt för ELPA, som själv anordnar motorcykeltävlingar, att inrätta ett monopol på detta område och att missbruka detta.
- 13 ELPA intervenerade vid Dioikitiko Protodikeio Athinon till stöd för Grekiska staten. Till sin interventionsinlägga bifogade ELPA sina stadgar, som visar att föreningen grundades år 1924, och sin årsskrift från år 2000 om motorcykeltävlingar, vilken ges ut av ETHEAM. I skriften finns ETHEAM:s cirkulär för år 2000, vilka bland annat avser det underlag som tävlingsdeltagarna måste lägga fram för att tillstånd ska meddelas, de tävlingsföreskrifter som måste ges in, de avgifter som ska betalas och andra ekonomiska spörsmål. I skriften finns även Ethnikos Athlitikos Kanonismos Motosikletas (de nationella föreskrifterna för motorcykelsport, nedan kallade EAKM).

14 Beträffande EAKM ska följande nämnas:

- I artikel 10.7 EAKM föreskrivs att varje tävling som omfattar tävlingar på mästerskapsnivå, cuper eller priser som delas ut av ELPA eller ETHEAM får kombineras med kommersiell marknadsföring av en sponsor som nämns i titeln eller undertiteln för tävlingarna, under förutsättning att ELPA och ETHEAM har godkänt detta.
- I artikel 60.6 EAKM föreskrivs att under den tid som en tävling pågår är det tillåtet att göra reklam på förarnas kläder, hjälmar (under förutsättning att deras tekniska egenskaper inte påverkas) och motorcyklar. Vid mästerskapstävlingar och tävlingar som äger rum inom ramen för en cup eller ett pris som delas ut av ELPA och ETHEAM, vilka innefattar hastighetstävlingar eller motocrosstävlingar, får inte arrangören kräva att en förare, passagerare eller fordon gör reklam för en vara, såvida inte tävlingsdeltagaren har lämnat sitt tillstånd. När ett av ELPA och ETHEAM ingått sponsringsavtal är tillämpligt måste förare, passagerare och motorcyklar emellertid följa respektive överensstämma med vad som är föreskrivet i detta.
- Enligt artikel 110.1 EAKM är ”en arrangör [av en motorcykeltävling] skyldig att, antingen direkt eller genom tillsynsmyndigheten [det vill säga ELPA och ETHEAM], se till att det för varje tävling finns försäkringar som omfattar arrangörens, konstruktörernas, förarnas och passagerarnas ansvar för olyckor och skador som orsakas tredje man i samband med tävlingar eller försök”.

15 Dioikitiko Protodikeio Athinon ogillade MOTOE:s talan, bland annat på grund av att artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik gör det möjligt att säkerställa att internationella regler för det säkra anordnandet av motorcykeltävlingar iakttas och på grund av att MOTOE inte hade gjort gällande att bestämmelsen ledde till en dominerande ställning på den gemensamma marknaden, inte heller hade gjort gällande att bestämmelsen kunde påverka handeln mellan medlemsstaterna eller att ELPA hade missbrukat en sådan ställning.

16 MOTOE överklagade domen till Dioikitiko Efeteio Athinon. Den domstolen har konstaterat att ELPA:s verksamhet inte är begränsad till sport, det vill säga den befogenhet som följer av artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik, eftersom ELPA även bedriver verksamhet som den hänskjutande domstolen har kvalificerat som ”ekonomisk”. Sistnämnda verksamhet består i att ingå sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal. Dioikitiko Efeteio Athinon frågar sig om ELPA kan kvalificeras som företag i den mening som avses i gemenskapens konkurrensrätt, särskilt i artiklarna 82 EG och 86 EG, och om ELPA omfattas av förbudet mot missbruk av dominerande ställning. Den hänskjutande domstolen har tolkat artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik så, att ELPA är den enda juridiska person som är behörig att godkänna en ansökan om att anordna motorcykeltävlingar. Dioikitiko Efeteio Athinon har påpekat att ELPA parallellt har ansvaret för att anordna tävlingar och bestämma priser samt för att bedriva den ovannämnda ekonomiska verksamheten.

17 Dioikitiko Efeteio Athinon har därefter konstaterat att de som har ansökt om att anordna en motorcykeltävling, och som får avslag på sin ansökan på grund av att ELPA inte har lämnat sitt godkännande, inte har något effektivt rättsmedel i nationell rätt mot ett sådant beslut. Det föreskrivs nämligen inte att ELPA:s beslut att inte lämna godkännande ska vara motiverade. När ett avslagsbeslut från det behöriga ministeriet överklagas till domstol på grund av att det saknar motivering och överklagandet bifalls, föreskrivs det inte i grekisk rätt att sökanden ska meddelas tillstånd. Det sker inte heller någon tillsyn eller utvärdering av det sätt på vilket ELPA använder sina befogenheter enligt artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik. Dessa omständigheter innebär att en person från en annan medlemsstat i Europeiska unionen ställs inför ett fait accompli om denne vill anordna motorcykeltävlingar i Grekland.

18 Mot denna bakgrund beslutade Dioikitiko Efeteio Athinon att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Ska artiklarna 82 EG och 86 EG tolkas så, att de även omfattar den verksamhet som bedrivs av en juridisk person som är nationell representant för [FIM] och som utövar en sådan ekonomisk verksamhet som beskrivits ovan, vilken består

av ingående av sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal i samband med sportevenemang avseende motorfordon som denna juridiska person anordnar?

- 2) Om den första frågan ska besvaras jakande, är då [artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik] – enligt vilken den behöriga statliga myndigheten (i förevarande fall ministeriet för allmän ordning) inte får meddela tillstånd att anordna en tävling med motorfordon, om inte tävlingen har godkänts av den ovannämnda juridiska personen, vilken tilldelats denna befogenhet och denna befogenhet inte har omgärdats av några begränsningar, några skyldigheter eller någon kontroll – förenlig med ovannämnda artiklar?”

Prövning av tolkningsfrågorna

- 19 Den hänskjutande domstolen har ställt tolkningsfrågorna, vilka ska prövas tillsammans, för att för det första få klarhet i huruvida en sådan juridisk person som ELPA, vilken är en ideell förening, omfattas av tillämpningsområdet för artiklarna 82 EG och 86 EG, med hänsyn till att ELPA:s verksamhet inte endast består i att vara delaktig i förvaltningsbeslut om tillstånd för anordnandet av motorcykeltävlingar utan även i att själv anordna sådana tävlingar och i samband därmed ingå sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal. Den hänskjutande domstolen vill för det andra få klarhet i huruvida artiklarna 82 EG och 86 EG utgör hinder för en bestämmelse såsom den i artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik, i den utsträckning som den bestämmelsen ger en sådan juridisk person befogenhet att godkänna ansökningar om att anordna motorcykeltävlingar, utan att denna befogenhet omgärdas av några begränsningar, några skyldigheter eller någon kontroll.

- 20 Gemenskapens konkurrensrätt avser verksamhet som bedrivs av företag (dom av den 16 november 1977 i mål 13/77, GB-Inno-BM, REG 1977, s. 2115, punkt 31, svensk specialutgåva, volym 3, s. 471, och av den 11 december 2007 i mål C-280/06, ETI m.fl., REG 2007, s. I-10893, punkt 38 och där angiven rättspraxis). Artikel 82 EG är tillämplig på företag som har en dominerande ställning.

- 21 Begreppet företag definieras inte i fördraget, men domstolen har upprepade gånger slagit fast att varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och oavsett hur den finansieras, ska anses vara ett företag (dom av den 23 april 1991 i mål C-41/90, Höfner och Elser, REG 1991, s. I-1979, punkt 21, svensk specialutgåva, volym 11, s. I-135, och av den 16 mars 2004 i de förenade målen C-264/01, C-306/01, C-354/01 och C-355/01, AOK Bundesverband m.fl., REG 2004, s. I-2493, punkt 46).
- 22 Ekonomisk verksamhet utgörs av all verksamhet som består i att erbjuda varor eller tjänster på en viss marknad (se, bland annat, dom av den 18 juni 1998 i mål C-35/96, kommissionen mot Italien, REG 1998, s. I-3851, punkt 36, och av den 12 september 2000 i de förenade målen C-180/98–C-184/98, Pavlov m.fl., REG 2000, s. I-6451, punkt 75). Om denna förutsättning är uppfylld, innebär den omständigheten att en verksamhet har samband med sport inte något hinder mot att tillämpa reglerna i fördraget (dom av den 12 december 1974 i mål 36/74, Walrave och Koch, REG 1974, s. 1405, punkt 4, svensk specialutgåva, volym 2, s. 409, och av den 15 december 1995 i mål C-415/93, Bosman, REG 1995, s. I-4921, punkt 73), däribland konkurrensreglerna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 juni 2006 i mål C-519/04 P, Meca-Medina och Majcen mot kommissionen, REG 2006, s. I-6991, punkterna 22 och 28).
- 23 I beslutet om hänskjutande anges att ELPA, i samarbete med ETHEAM, anordnar motorcykeltävlingar i Grekland och i samband härmed ingår sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal i syfte att utnyttja dessa tävlingar kommersiellt. Detta har bekräftats under förhandlingen vid domstolen. Denna verksamhet utgör en intäktskälla för ELPA.
- 24 Enligt domstolens rättspraxis utgör inte verksamhet som innebär ett utövande av offentliga maktbefogenheter ekonomisk verksamhet som innebär att fördragets konkurrensregler är tillämpliga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 januari 1994 i mål C-364/92, SAT Fluggesellschaft, REG 1994, s. I-43, punkterna 30 och 31; svensk specialutgåva, volym 15, s. I-1).

- 25 Beträffande den eventuella betydelsen av utövandet av offentliga maktbefogenheter för kvalificeringen av en sådan juridisk person som ELPA som ett företag, i den mening som avses i gemenskapens konkurrensrätt, konstaterar domstolen, i likhet med vad generaladvokaten har gjort i punkt 49 i sitt förslag till avgörande, att den omständigheten att en del av en enhets verksamhet innefattar ett utövande av offentliga maktbefogenheter inte i sig utgör ett hinder för att kvalificera enheten som ett företag, i den mening som avses i gemenskapens konkurrensrätt, med avseende på resten av dess – ekonomiska – verksamhet (dom av den 24 oktober 2002 i mål C-82/01 P, *Aéroports de Paris mot kommissionen*, REG 2002, s. I-9297, punkt 74). Varje verksamhet som bedrivs av en enhet ska kvalificeras för sig, antingen som utövande av offentliga maktbefogenheter eller som ekonomisk verksamhet.
- 26 I det föreliggande fallet ska det göras en distinktion mellan en juridisk persons, såsom ELPA, deltagande i myndigheternas beslutsprocess och den ekonomiska verksamhet som den juridiska personen bedriver, såsom anordnandet och det kommersiella utnyttjandet av motorcykeltävlingar. Av detta följer att den befogenhet att godkänna ansökningar om anordnande av motorcykeltävlingar som en sådan juridisk person har inte utgör hinder för att den juridiska personen ska anses vara ett företag i den mening som avses i gemenskapens konkurrensrätt, med avseende på den ovan nämnda ekonomiska verksamheten.
- 27 Beträffande den betydelse som det förhållandet att ELPA inte har något vinstsyfte har för denna kvalificering, konstaterar domstolen att den, i dom av den 10 januari 2006 i mål C-222/04, *Cassa di Risparmio di Firenze m.fl.* (REG 2006, s. I-289, punkterna 122 och 123), preciserade att den omständigheten att tillhandahållandet av varor och tjänster sker utan vinstsyfte inte utgör hinder för att den enhet som gör dessa transaktioner på marknaden ska anses vara ett företag, då tillhandahållandet sker i konkurrens med andra aktörer, vars verksamhet bedrivs i vinstsyfte.
- 28 Det förhåller sig på detta sätt med den verksamhet som bedrivs av en sådan juridisk person som ELPA. Det förhållandet att MOTOE, klagande i målet vid den nationella domstolen, själv är en ideell förening saknar ur denna synvinkel betydelse för frågan huruvida en sådan juridisk person som ELPA ska kvalificeras som ett företag. Det är inte uteslutet att det i Grekland, vid sidan av de föreningar vars verksamhet består i att utan vinstsyfte anordna och kommersiellt utnyttja motorcykeltävlingar, finns föreningar som bedriver sådan verksamhet i vinstsyfte och således konkurrerar

med ELPA. Ideella föreningar som tillhandahåller varor eller tjänster på en marknad kan även konkurrera med varandra. Framgången och den ekonomiska överlevnaden för sådana föreningar är på lång sikt beroende av deras förmåga att på den aktuella marknaden slå sig fram med de tjänster som de erbjuder på bekostnad av de tjänster som andra aktörer erbjuder.

- 29 Följaktligen ska en sådan juridisk person som ELPA anses vara ett företag i den mening som avses i gemenskapens konkurrensrätt. För att ELPA ska omfattas av artikel 82 EG krävs det dock dessutom att företaget har en dominerande ställning på den gemensamma marknaden eller inom en väsentlig del av denna.
- 30 Domstolen erinrar om att förfarandet enligt artikel 234 EG grundar sig på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EG-domstolen och att det i ett sådant förfarande är den nationella domstolen som ska bedöma omständigheterna i målet (dom av den 14 februari 2008 i mål C-450/06, Varec, REG 2008, s. I-0000, punkt 23). I syfte att ge ett användbart svar får emellertid domstolen, i en anda av samarbete med de nationella domstolarna, lämna dessa samtliga uppgifter som den anser vara nödvändiga.
- 31 Innan det görs en bedömning av huruvida en sådan juridisk person som ELPA har en dominerande ställning i den mening som avses i artikel 82 EG, ska den relevanta marknaden avgränsas, såväl med avseende på den aktuella produkten eller tjänsten som med avseende på dess geografiska omfattning (dom av den 14 februari 1978 i mål 27/76, United Brands och United Brands Continentaal mot kommissionen, REG 1978, s. 207, punkt 10; svensk specialutgåva, volym 4, s. 9).
- 32 Enligt fast rättspraxis omfattar den relevanta marknaden för en produkt eller en tjänst vid tillämpningen av artikel 82 EG de produkter eller tjänster som är utbytbara eller som i tillräcklig mån kan ersätta denna, inte enbart på grund av sina objektiva egenskaper, som gör dem särskilt lämpliga för att tillfredsställa konsumenternas bestående behov, utan även på grund av konkurrensvillkoren samt efterfrågans och utbudets struktur på den relevanta marknaden (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 11 december 1980 i mål 31/80, L'Oréal, REG 1980, s. 3775, punkt 25, av den 9 november 1983 i mål 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin mot

kommissionen, REG 1983, s. 3461, punkt 37, svensk specialutgåva, volym 7, s. 351, och av den 3 juli 1991 i mål C-62/86, AKZO mot kommissionen, REG 1991, s. I-3359, punkt 51, svensk specialutgåva, volym 11, s. I-249).

33 Det framgår av beslutet om hänskjutande att den verksamhet som ELPA bedriver dels består av anordnandet av motorcykeltävlingar, dels av det kommersiella utnyttjandet av dessa tävlingar genom ingåendet av sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal. Dessa verksamheter är inte utbytbara, utan det råder snarare funktionell komplementaritet mellan dem.

34 Definitionen av den geografiska marknaden ska, liksom definitionen av produkt- eller tjänstemarknaden, göras utifrån en ekonomisk bedömning. Den geografiska marknaden kan definieras som det område där konkurrensvillkoren för samtliga ekonomiska aktörer är lika i fråga om just de berörda produkterna eller tjänsterna. Det är inte nödvändigt att de objektiva villkoren för konkurrens mellan aktörerna är fullständigt enhetliga. Det räcker att de är lika eller tillräckligt enhetliga (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet United Brands och United Brands Continentaal mot kommissionen, punkterna 44 och 53). Den geografiska marknaden kan för övrigt vara begränsad till en enda medlemsstat (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin mot kommissionen, punkt 28).

35 I beslutet om hänskjutande anges att den verksamhet som ELPA bedriver är begränsad till Grekland. Detta har även bekräftats under förhandlingen vid domstolen. En medlemsstats territorium kan dock utgöra en väsentlig del av den gemensamma marknaden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 juni 1991 i mål C-260/89, ERT, REG 1991, s. I-2925, punkt 31; svensk specialutgåva, volym 11, s. I-209). Det ankommer emellertid på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida kravet att konkurrensvillkoren ska vara lika eller tillräckligt enhetliga är uppfyllt i det nationella målet.

36 Det är med avseende på den sålunda definierade marknaden som den hänskjutande domstolen ska bedöma huruvida ELPA har en dominerande ställning.

- 37 Enligt fast rättspraxis innebär en dominerande ställning i den mening som avses i artikel 82 EG att ett företag har en ekonomisk maktställning som ger det möjlighet att hindra upprätthållandet av en effektiv konkurrens på den relevanta marknaden, genom att denna ställning tillåter företaget att i betydande omfattning agera oberoende i förhållande till sina konkurrenter, sina kunder och, i sista hand, konsumenterna (domen i det ovannämnda målet *United Brands och United Brands Continentaal* mot kommissionen, punkt 65, dom av den 13 februari 1979 i mål 85/76, *Hoffmann-La Roche* mot kommissionen, REG 1979, s. 461, punkt 38, svensk specialutgåva, volym 4, s. 315, och domen i det ovannämnda målet *Niederlandsche Banden-Industrie-Michelin* mot kommissionen, punkt 30).
- 38 Ett företag kan få en dominerande ställning genom att det ges särskilda eller exklusiva rättigheter som gör det möjligt för företaget att besluta huruvida, och i så fall på vilka villkor, andra företag kan få tillträde till och bedriva verksamhet på den relevanta marknaden.
- 39 En sådan regel som den i artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik kan strida mot artikel 82 EG endast om den innebär att handeln mellan medlemsstater påverkas. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 63 och 64 i sitt förslag till avgörande, kan handeln mellan medlemsstaterna endast påverkas om det på grundval av rättsliga eller faktiska omständigheter med en tillräckligt hög grad av sannolikhet kan förutses att åtgärden i fråga direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt kan påverka handeln mellan medlemsstater på ett sådant sätt att den kan komma att hindra förverkligandet av den inre marknaden (dom av den 25 oktober 2001 i mål C-475/99, *Ambulanz Glöckner*, REG 2001, s. I-8089, punkt 48). Hypotetiska eller spekulativa effekter av det dominerande företagets beteende innebär inte att detta krav är uppfyllt. Påverkan på handeln inom gemenskapen ska inte heller vara obetydlig (dom av den 21 januari 1999 i de förenade målen C-215/96 och C-216/96, *Bagnasco m.fl.*, REG 1999, s. I-135, punkt 60, och domen i det ovannämnda målet *Ambulanz Glöckner*, punkt 48).
- 40 Påverkan på handeln inom gemenskapen följer således i allmänhet av att flera omständigheter samtidigt är för handen, vilka betraktade var och en för sig inte nödvändigtvis är avgörande (dom av den 15 december 1994 i mål C-250/92, *DLG*, REG 1994, s. I-5641, punkt 54).

- 41 Bedömningen av huruvida påverkan på handeln mellan medlemsstater är märkbar måste ske med beaktande av det dominerande företags beteende. Artikel 82 EG innebär nämligen ett förbud mot samtliga beteenden som kan påverka den fria handeln på ett sätt som kan skada förverkligandet av den inre marknaden, i synnerhet genom att de nationella marknaderna delas upp eller genom att konkurrensstrukturen på den inre marknaden påverkas (dom av den 31 maj 1979 i mål 22/78, Hugin Kassaregister och Hugin Cash Registers mot kommissionen, REG 1979, s. 1869, punkt 17).
- 42 Det förhållandet att ett dominerande företags beteende endast avser saluförandet av produkter i en enda medlemsstat är inte tillräckligt för att utesluta att det inte föreligger någon påverkan på handeln mellan medlemsstater (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 december 2006 i de förenade målen C-94/04 och C-202/04, Cipolla m.fl., REG 2006, s. I-11421, punkt 45). Ett sådant beteende kan få till följd att avskärmningen av nationella marknader förstärks, vilket hindrar den ekonomiska integration som eftersträvas i fördraget (se, analogt, dom av den 13 juli 2006 i de förenade målen C-295/04–C-298/04, Manfredi m.fl., REG 2006, s. I-6619, punkterna 45 och 46).
- 43 Beträffande tillämpningsområdet för artikel 86.1 EG erinrar domstolen om att det i den bestämmelsen föreskrivs att medlemsstaterna, med avseende på de företag som de beviljar särskilda eller exklusiva rättigheter, inte får vidta eller bibehålla någon åtgärd som strider mot, i synnerhet, konkurrensreglerna. En sådan juridisk person som ELPA, som har getts befogenheten att godkänna ansökningar om att anordna motorcykeltävlingar, ska anses vara ett företag som av den berörda medlemsstaten har beviljats särskilda rättigheter i den mening som avses i artikel 86.1 EG.
- 44 Enligt artikel 86.2 EG är det tillåtet för medlemsstaterna att bevilja företag, som de anförtror att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, exklusiva rättigheter som kan hindra tillämpningen av fördragets konkurrensregler, i den mån som begränsningar i konkurrensen eller till och med ett uteslutande av all konkurrens från andra ekonomiska aktörers sida är nödvändiga för att säkerställa fullgörandet av de särskilda uppgifter som tilldelats de företag som innehar de exklusiva rättigheterna (dom av den 19 maj 1993 i mål C-320/91, Corbeau, REG 1993, s. I-2533, punkt 14; svensk specialutgåva, tillägg, s. 77).

- 45 Den grekiska regeringen har inte påstått att en sådan juridisk person som ELPA har anförtrotts anordnandet och det kommersiella utnyttjandet av motorcykeltävlingar genom en myndighetsåtgärd. Det finns därför inte anledning att ytterligare pröva om den aktuella verksamheten kan anses utgöra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 mars 1974 i mål 127/73, BRT och Société belge des auteurs, compositeurs et  diteurs, REG 1974, s. 313, punkt 20, svensk specialutgåva, volym 2, s. 201, och av den 11 april 1989 i mål 66/86, Saeed Flugreisen och Silver Line Reiseb uro, REG 1989, s. 803, punkt 55, svensk specialutgåva, volym 10, s. 9).
- 46 Befogenheten att godkänna ansökningar om att anordna motorcykeltävlingar följer förvisso av en myndighetsåtgärd, nämligen artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik, men denna befogenhet kan inte kvalificeras som ekonomisk verksamhet, såsom generaladvokaten har konstaterat i punkt 110 i sitt förslag till avgörande.
- 47 En sådan juridisk person som ELPA kan därför inte anses vara ett företag som anförtrotts att tillhandahålla t nster av allmänt ekonomiskt intresse i den mening som avses i artikel 86.2 EG.
- 48 Beträffande frågan huruvida artiklarna 82 EG och 86.1 EG utgör hinder för sådana nationella bestämmelser som artikel 49 i den grekiska lagen om vägtrafik, enligt vilken en sådan juridisk person som ELPA, som själv kan anordna motorcykeltävlingar och själv kan besluta om det kommersiella utnyttjandet av dessa tävlingar, ges befogenheten att godkänna ansökningar om att anordna sådana tävlingar, utan att denna befogenhet omgärdas av några begränsningar, några skyldigheter eller någon kontroll, erinrar domstolen om att enbart det förhållandet att en dominerande ställning skapas eller förstärks genom att särskilda eller exklusiva rättigheter i den mening som avses i artikel 86.1 EG beviljas, inte i sig strider mot artikel 82 EG.
- 49 En medlemsstat överträder förbuden i dessa båda bestämmelser endast när blotta utövandet av de särskilda eller exklusiva rättigheter som ett företag har beviljats innebär att företaget missbrukar sin dominerande ställning eller när dessa rättigheter

kan ge upphov till en situation i vilken det förmås att göra sig skyldigt till sådant missbruk (domarna i de ovannämnda målen Höfner och Elser, punkt 29, ERT, punkt 37, av den 10 december 1991 i mål C-179/90, *Merci convenzionali porto di Genova*, REG 1991, s. I-5889, punkterna 16 och 17, svensk specialutgåva, volym 11, s. I-50, och av den 5 oktober 1994 i mål C-323/93, *Centre d'insémination de la Crespelle*, REG 1994, s. I-5077, punkt 18, svensk specialutgåva, volym 16, s. I-207). Det är inte nödvändigt att något missbruk faktiskt äger rum (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 december 1997 i mål C-55/96, *Job Centre*, REG 1997, s. I-7119, punkt 36).

50 Det föreligger i vart fall en överträdelse av artiklarna 82 EG och 86.1 EG när en åtgärd som har vidtagits av en medlemsstat, i synnerhet den åtgärd genom vilken medlemsstaten har beviljat särskilda eller exklusiva rättigheter i den mening som avses i den sistnämnda bestämmelsen, riskerar att leda till missbruk av dominerande ställning (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen ERT, punkt 37, *Merci convenzionali porto di Genova*, punkt 17, och av den 31 januari 2008 i mål C-380/05, *Centro Europa 7*, REG 2008, s. I-349, punkt 60).

51 I fördraget föreskrivs ett system enligt vilket det inte ska ske någon snedvridning av konkurrensen. Detta kan endast säkerställas om de olika ekonomiska aktörerna kan tillförsäkras lika möjligheter. Att anförtro en sådan juridisk person som ELPA, som själv anordnar och kommersiellt utnyttjar motorcykeltävlingar, uppgiften att för den behöriga myndighetens räkning godkänna ansökningar om tillstånd att anordna sådana tävlingar, innebär att ELPA de facto ges befogenhet att utse de personer som ska meddelas tillstånd att anordna tävlingarna och att fastställa villkoren för anordnandet av dessa. ELPA ges därigenom en uppenbar fördel i förhållande till sina konkurrenter (se, analogt, dom av den 19 mars 1991 i mål C-202/88, *Frankrike mot kommissionen*, REG 1991, s. I-1223, punkt 51, svensk specialutgåva, volym 11, s. I-97, och av den 13 december 1991 i mål C-18/88, *GB-Inno-BM*, REG 1991, s. I-5941, punkt 25, svensk specialutgåva, volym 11, s. I-519). Ett företag som har beviljats en sådan rättighet kan hindra andra aktörers tillträde till den relevanta marknaden. Dessa ojämlika konkurrensvillkor framgår dessutom av den omständigheten att ELPA inte är skyldig att inhämta något godkännande för att den behöriga myndigheten ska meddela tillstånd, när ELPA själv anordnar eller deltar i anordnandet av motorcykeltävlingar. Detta har bekräftats vid förhandlingen inför domstolen.

52 Sådana bestämmelser, enligt vilka en juridisk person som ELPA ges befogenhet att godkänna ansökningar om tillstånd att anordna motorcykeltävlingar, utan att denna befogenhet omgärdas av några begränsningar, några skyldigheter eller någon

kontroll, kan dessutom leda till att den juridiska person som ska lämna sitt godkännande snedvrider konkurrensen genom att gynna de tävlingar som denne själv anordnar eller de tävlingar i vilka denne har del i anordnandet.

- 53 Mot bakgrund av det ovan anförda ska frågorna besvaras enligt följande. En juridisk person vars verksamhet inte endast består i att vara delaktig i förvaltningsbeslut om tillstånd för anordnandet av motorcykeltävlingar utan även i att själv anordna sådana tävlingar och i samband därmed ingå sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal omfattas av tillämpningsområdet för artiklarna 82 EG och 86 EG. Dessa artiklar utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka en juridisk person, som anordnar motorcykeltävlingar och i samband därmed ingår sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal, ges befogenhet att godkänna ansökningar om tillstånd att anordna sådana tävlingar, när denna befogenhet inte omgärdas av några begränsningar, några skyldigheter eller någon kontroll.

Rättegångskostnader

- 54 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

En juridisk person vars verksamhet inte endast består i att vara delaktig i förvaltningsbeslut om tillstånd för anordnandet av motorcykeltävlingar utan även i att själv anordna sådana tävlingar och i samband därmed ingå

sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal omfattas av tillämpningsområdet för artiklarna 82 EG och 86 EG. Dessa artiklar utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka en juridisk person, som anordnar motorcykeltävlingar och i samband därmed ingår sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal, ges befogenhet att godkänna ansökningar om tillstånd att anordna sådana tävlingar, när denna befogenhet inte omgärdas av några begränsningar, några skyldigheter eller någon kontroll.

Underskrifter